

УДК 378.9:338.48-44(477-22)

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Бондар К.А.

Запорізький національний університет

У статті розглянуті питання, пов'язані з існуючою системою підготовки кадрів для сфери сільського туризму. У зв'язку з активним розвитком цієї сфери виникла необхідність чіткої взаємодії системи професійної освіти і ринку праці. У статті висвітлені перспективи спільної діяльності галузевого роботодавця і навчальних закладів, визначено фактори, що впливають на підготовку кадрів у сфері туризму і гостинності. Розглянуто проблеми в традиційному і сучасному підходах підготовки фахівців та шляхи їх вирішення. При традиційному підході до підготовки фахівців були позначені головні заходи щодо поширення інформації відносно сільського зеленого туризму.

Ключові слова: сільський зелений туризм, підготовка фахівців, професійна освіта, навчальні заклади, туристська галузь.

Постановка проблеми. Останнім часом досить гострою проблемою виникло саме збереження довкілля та його покращення. Як свідчить досвід багатьох європейських країн, цьому сприяє розвиток сільського зеленого туризму. У багатьох країнах він став сегментом нової природоохоронної моделі. В Україні для його розвитку придатні практично всі регіони. Саме в селі спостерігається поєднання природних, рекреаційних ресурсів, гостинність жителів, унікальне поєднання культури, побуту, історії, традицій тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти сільського зеленого туризму висвітлені у працях відомих учених у галузях права, історії, туризмознавства, соціології, економіки й географії, зокрема: Ю. Алексєєва, В. Свєдокименко, А. Корлоль, М. Лендела, В. Мікловди, М. Пітюлича та інших дослідників.

Проаналізувавши здобутки вчених із досліджуваної тематики, можемо констатувати відсутність однастайності в наукових колах щодо формулювання дефініції «сільський туризм».

Це поняття трактується у вітчизняній науці та практиці з позиції туризмології, економіки та аграрної галузі.

Так, вчений туризмології М. Рутинський визначає сільський туризм як «відпочинковий вид туризму, зосереджений на сільських територіях, який передбачає використання сільського (фермерського) господарства з метою рекреації, освіти та активного залучення до традиційних форм господарювання» [5, с. 19].

Водночас науковець-аграрій Т. Ткаченко характеризує сільський туризм як «туристську діяльність на території сільськогосподарських (фермерських) угідь, де є умови для виробництва сільськогосподарської продукції і відпочинку міського населення з добровільним частковим залученням бажаючих до деяких видів сільськогосподарських робіт» [9, с. 203].

Таким чином, на підставі наведених вище тлумачень можна стверджувати, що туристична діяльність є визначальною в сільському туризмі з точки зору туризмології. Однак аграрії вважають туристичну діяльність другорядною, проте

важливою, та наголошують на пріоритетності сільськогосподарського виробництва із залученням туристичних послуг.

Метою статті є визначення основних елементів професійної підготовки спеціалістів з організації туризму в сільській сфері, визначення проблем, які впливають на якість отримання професійних навичок майбутніх фахівців вищезазначеного спрямування.

Виклад основного матеріалу. Сучасний досвід та наукові дослідження засвідчують, що прискорений розвиток сільського зеленого туризму може відіграти роль каталізатора структурної перебудови економіки, забезпечити демографічну стабільність та розв'язання нагальних соціально-економічних проблем у сільській місцевості. Україні стратегічно важливо швидко подолати відставання у цій сфері і реалізувати наявний багатий туристичний потенціал шляхом проведення виваженої політики державного регулювання, зокрема і на регіональному рівні.

На початку XXI ст. індустрія сільського туризму визначається експертами Всесвітньої туристичної організації як найбільш динамічно розвиваючий сектор світового туристичного господарства. Соціологічні дослідження, що регулярно проводяться Європейською федерацією фермерського і сільського господарства, засвідчують, що:

- 35,2% сільських туристів «утекли» від напруженого ритму міського життя, занурившись у неквапливий сільський побут;

- 20,2% – поєднали відпочинок з активними самодіяльними подорожами з метою знайомства з історико-культурною спадщиною регіону;

- 17,3% – основною метою мали прагнення відпочинку на природі;

- 10,4% – надали перевагу відпочинку з сім'єю і більше уваги приділили родині і дітям;

- 5,0% – обрали сільський туризм з метою зайнятись спортивним туризмом і використання дешевої нічліжної бази;

- 11,9% – послуговувались іншими пріоритетними цілями [1, с. 13].

Активна діяльність в індустрії сільського зеленого туризму як приватного сектора, так і в громадських організацій має дуже великі труднощі в інформаційно-консультаційному забезпеченні цієї сфери бізнесу в регіонах, тому саме ефективна діяльність в цій галузі відіграє значну роль. Власники сільських садиб планують свою діяльність з розрахунку змін ринкової кон'юнктури внаслідок появи нових наукових розробок, а науковий консалтинг використовує всі ці зміни для того, щоб отримати прибуток з розрахунком інтересів всіх учасників процесу.

Для забезпечення безперервного потоку розширення інформації та знань необхідно застосовувати механізм замовлення на науково-технічні розробки, результати яких можуть бути використані в інноваційній діяльності такого виду бізнесу.

Масові методи дають можливість оперативного надавати інформацію, охоплюючи велику кількість власників сільських садиб. Головною перевагою групових методів над масовими є можливість зворотного зв'язку між фахівцем що надає інформацію і господарями садиб. Для цього консультанти формують цільові групи для навчання

і консультування, де господарі мають можливість брати участь в обговоренні проблем та вирішенні питань, обмінюватися власним досвідом. Не менш важливим для господарів садиб є отримання інформації за допомогою індивідуальних методів навчання і консультацій. Консультування в формі бесіди стимулює господарів до осмислення проблем які існують у них в садибах.

При виборі методу консультування на господарів садиб в значній мірі впливає ступінь сприйняття інформації. Сільське населення поділяють на категорії в залежності від сприйняття інформації:

- новатори (2,5% населення) – люди, які ведуть свій бізнес, однак вони не є лідерами, оскільки працюють переважно на себе;

- ранні впроваджувачі (13,5% населення) – люди з високим рівнем освіти; виділяються діловим підходом до прийняття рішень; віддають перевагу науковим технологіям;

- більшість (34% населення) – не працюють в умовах невизначеності. Впроваджують інновації (інформації) через економічну необхідність;

- відстаючі (16% населення) – неплатоспроможні, дотримуються традиційних технологій, мають вузький кругозір [2, с. 20–21].

Успіх ефективної організації сільського зеленого туризму в селі визначають наступні чинники:

1. В родині, що займається сільським зеленим туризмом:

- професійна кваліфікація та вміння зацікавити;

- співпраця в цьому виді бізнесу всієї родини;

- хороші відносини з сусідами;

- особисті якості господарів (комунікабельність, креативність).

2. В господарстві:

- локалізація;

- здорова їжа;

- безпеку проживання туристів;

- місця рекреації.

3. В регіоні і селі:

- туристичні атракції;

- інфраструктура;

- послуги;

- форми проведення вільного часу.

Особливо актуальним для власників садиб є фактор відповідальності, яку вони беруть на себе при організації відпочинку в своїх будинках. Неякісне обслуговування і недоброзичливе ставлення до відпочиваючих здатне назавжди відвернути клієнтів від бажання відпочивати в селах.

Рішення проблем із забезпеченням власників сільських будинків науковими знаннями про сільський зелений туризм та інформацією з використанням вищих навчальних закладів слід впроваджувати через:

- підготовку кадрів за цільовим направленням у межах державного замовлення;

- посилення мотивації підприємців навчання своїх працівників;

- розширення меж наукових центрів;

- підвищення якості центрів навчання з впровадженням результатів досліджень;

- вдосконалення форм і методів підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників у вищих навчальних закладах з проведенням стажування в сільських садибах.

Згідно Закону України «Про туризм», дана галузь віднесена до пріоритетних напрямів розвитку економіки [3]. Не зважаючи на те, що туристична освіта в Україні є ще досить новим напрямом, на сьогоднішній день підготовку кадрів для сфери туризму й готельного господарства здійснюють близько 150 вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, а також мережа професійно-технічних навчальних закладів.

На сьогодні, вузи різного профілю, не в змозі забезпечити належну мірою вивчення основи сільського зеленого туризму – сільського господарства. До того ж в цій сфері існує ряд проблем, які потребують вирішення. Відзначимо лише основні:

- по-перше, складності в координації діяльності з замовниками в підготовці кадрів, оскільки основними роботодавцями в сфері зеленого туризму поки є дрібні суб'єкти бізнесу – агросадиби.

- по-друге, створення, що відповідає сучасному рівню, матеріально-технічної бази для здійснення навчального процесу в сфері сільського зеленого туризму.

- по-третє, створення бази для комплексних міждисциплінарних досліджень з сільського зеленого туризму.

Говорячи про ті чи інші освітні програми вітчизняних вишів в сфері сільського зеленого туризму, хотілося б заговорити увагу на такій дуже важливій проблемі, як диференціація або класифікація видів сільського туризму [7, с. 179].

Відзначають, що сільський туризм має сенс класифікувати за основними видами туристської діяльності для того, щоб згодом можна було вибрати найбільш підходящий з них в процесі моделювання тієї чи іншої сільської туристичної дестинації. Виділяють наступні види сільського туризму: сільський етнографічний; сільськогосподарський; сільський дитячий; сільський освітній; сільський кулінарний (гастрономічний); сільський промисловий; сільський спортивний; сільський пригодницький; сільський пізнавальний; сільський екзотичний; сільський оздоровчий; сільський комбінований.

В даний час почала формуватися мережа формальної освіти у вищих навчальних закладах з дисципліною «сільський зелений туризм», яка готує менеджерів сільського туризму. В обов'язки менеджерів входить організація і управління процесом розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. Однак в селах такої освіти немає, і власники садиб стикаються з проблемами і питаннями стосовно розвитку цього виду бізнесу на практиці. Як вихід з такої ситуації можна запропонувати впровадження в шкільну освіту (так як школи на

відміну від вищих навчальних закладів є практично у всіх селах) у вигляді спецкурсу програму навчання по сільському зеленому туризму. Цей спецкурс можуть відвідувати також і самі господарі садиб. Курс вивчення дисципліни включає в себе лекційні та практичні заняття і самостійну роботу. Така різноманітність навчальних занять необхідна для досягнення поставлених завдань.

На лекційних заняттях дається теоретичний матеріал курсу, який демонструє ілюстраційні матеріали. На практичних заняттях учні набувають навички та вміння по тематиці курсу, вчать-ся креативно використовувати набуті знання для проведення сімейного бізнесу. Вся робота курсу спрямована на підготовку учнів до самостійної діяльності після закінчення школи. Тематичний план вивчення матеріали курсу включає в себе:

- специфіку сільського туризму;
- стандарти якості слуг в сільському туризмі;
- вимоги до санітарно-гігієнічним нормам утримання сільської садиби;
- норми ділового спілкування;
- правила спілкування з клієнтом;
- культурні та дозвільні об'єкти регіону;
- екологічні проблеми регіону;
- екологічні нормативи ведення бізнесу в сільському туризмі;

- правила утилізації побутових відходів.

Наразі тільки ВНЗ III-IV р.а. готують фахівців за напрямом «Сільський туризм» і впроваджують спеціалізований курс з організації сільського зеленого туризму. Туристичний напрям у системі професійно-технічної освіти України представлений тільки однією професією – «Агент з організації туризму». Згідно державного стандарту професійно-технічної освіти за професією «Агент з організації туризму», професійно-теоретична підготовка не містить жодного навчального предмета з питань організації сільського туризму [6].

Неможливо підготувати високопрофесійних, конкурентоспроможних фахівців індустрії туризму при низьку професійну підготовку самих викладачів. Підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу має стати частиною кадрової політики освітніх установ в умовах ринкових відносин і конкуренції.

Висновки. Отже, вирішальне значення набуває підвищення якості та результативності освітніх послуг у сфері підготовки кадрів для індустрії туризму, так як низький рівень професійної підготовки, який відповідає сучасним науково-технічним досягненням, ускладнює підйом економіки і гальмує інноваційні процеси в Україні.

Список літератури:

1. Сільський туризм в Європі та Америці // Туризм сільський зелений. – 2009. – № 11. – С. 13.
2. Методичні рекомендації для системи поширення знань та інформації в Україні / Т.П. Кальна-Дубінюк, І.П. Кудінова, Л.Х. Рибан. – К., 2008. – С. 20–21.
3. Закон України «Про туризм» [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>.
4. Черчик Л.М. Сільський туризм як ефективна форма самостійної зайнятості у трудонадлишкових регіонах / Л.М. Черчик // Регіон. Економіка, 2009. – № 1. – С. 178–182.
5. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 271 с.
6. Державний стандарт професійно-технічної освіти з професії «Агент з організації туризму» / Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.07.13 № 918.
7. Черчик Л.М. Сільський туризм як ефективна форма самостійної зайнятості у трудонадлишкових регіонах / Л.М. Черчик // Регіон. економіка. – 2009. – № 1. – С. 178–182.
8. Ткаченко Т.І. Сталлий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу / Т.І. Ткаченко. – К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2006. – 537 с.

Бондар Е.А.

Запорозький національний університет

ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ В СФЕРЕ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕННОГО ТУРИЗМА

Аннотация

В статье рассмотрены вопросы, связанные с существующей системой подготовки кадров для сферы сельского туризма. В связи с активным развитием этой сферы возникла необходимость четкого взаимодействия системы профессионального образования и рынка труда. В статье освещены перспективы совместной деятельности отраслевого работодателя и учебных заведений, определены факторы, влияющие на подготовку кадров в сфере туризма и гостеприимства. Рассмотрены проблемы в традиционном и современном подходах подготовки специалистов и пути их решения. При традиционном подходе к подготовке специалистов были обозначены главные мероприятия по распространению информации относительно сельского зеленого туризма.

Ключевые слова: сельский зеленый туризм, подготовка специалистов, профессиональное образование, учебные заведения, туристская отрасль.

Bondar E.A.

Zaporozhye National University

MAIN ELEMENTS OF PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF AGRICULTURAL TOURISM

Summary

The article deals with issues related to the existing training system for rural tourism. In connection with the active development of this sphere, there was a need for a clear interaction between the system of vocational education and the labor market. The article outlines prospects of joint activity of the sectoral employer and educational institutions, determines the factors influencing the training of personnel in the field of tourism and hospitality. The problems in traditional and modern approaches of training of specialists and ways of their solution are considered. With the traditional approach to training specialists, the main measures were taken to disseminate information on rural green tourism.

Keywords: rural green tourism, training of specialists, vocational education, educational establishments, tourism industry.